

випадку необхідності у процесі галузевої трансформації з метою їх гальмування (якщо вони провокують негативні наслідки для економіки) або стимулювання (якщо вони сприяють прискореному розвитку конкурентоспроможності), а також реалізації широкомасштабних науково-технічних проєктів, активної політики у сфері енергоефективності, розвитку відновлювальних джерел енергії та підтримки малих та середніх підприємств у промисловості. На відміну від інших країн ЄС, для яких пріоритетним напрямом у 2000-х років був розвиток фінансового ринку, уряд Німеччини сконцентрував увагу на розвитку промисловості, що дозволило перетворити її зі слабкої ланки ЄС у 1990-х років на одну з найбільш розвинутих індустріальних держав світу. Цьому сприяла виважена промислова політика, визначальними рисами якої є ефективне поєднання зусиль федеральної та регіональної влади, значна державна підтримка промислового сектору через низку спеціальних програм розвитку та розвинену мережу державно-приватних науково-дослідних організацій, таких як Industrial Joint Research та Fraunhofer Society, які займаються прикладними дослідженнями для промисловості, сприяючи розвитку наукоємних та високотехнологічних напрямів [2].

Досвід Франції у проведенні промислової політики до 90-х років минулого століття ґрунтувався на дотриманні моделі так званої «жорсткої» політики. Основним її інструментом було індикативне планування на п'ятирічний період. Його завдання полягало в тому, щоб надати бізнесу орієнтири на майбутнє, налагодити співпрацю уряду з компаніями та громадськістю. Розроблення індикативних планів було покладено на спеціально утворений орган – Комісаріат планування. Урядом було створено низку великих національних компаній, що займали провідні позиції у ряді стратегічних галузей, зокрема, в авіаційній промисловості, ядерній енергетиці, мікроелектроніці, вагобудуванні. Для підтримки таких компаній були об'єднані в єдиний комплекс державні субсидії, державні програми НДДКР, системи державних закупівель. Французький уряд, крім існування національних компаній, також використовував націоналізацію як інструмент модернізації великих приватних компаній, що дозволило їм стати конкурентоспроможними на світовому ринку. Крім того, у промисловій політиці цієї країни, як в більшості країн ЄС, з'явилися нові – регіональні акценти, спрямовані на підтримку конкурентоспроможних кластерів у галузі високих технологій, що мають поєднати у собі основні центри НДДКР та промислове виробництво [3].

Проблема ефективності промислової політики ЄС знайшла своє відображення у відповідних програмних документах ЄС. Значним імпульсом до подальшого розвитку промислової політики ЄС виступила Лісабонська стратегія (2000 р.), яка ставила за мету перетворити економіку ЄС на найбільш конкурентну економіку у світі й передбачала

перехід до конкурентної, динамічної економіки, яка базується на знаннях, визначала місце і роль економіки ЄС у світовому господарстві як економіки знань, її міжнародну спеціалізацію на виробництві високотехнологічних продуктів, що неможливо без розвитку сучасної промисловості. У рамках Стратегії були визначені нові напрями інноваційної політики, а також – основні завдання стратегічної промислової політики, серед яких: отримання максимальної користі від інновацій на рівні держав-членів та рівні ЄС, формування сприятливого середовища для створення і розвитку інноваційних підприємств.

Для входження України в світовий економічний простір першочерговим завданням є формування інноваційної моделі економіки, підвищення ефективності структури виробництва за рахунок зростання частки високотехнологічних галузей, забезпечення кардинальних змін в міжнародній спеціалізації в сучасних динамічних умовах інтернаціоналізації виробництва.

Список використаних джерел

1. Стратегічні орієнтири промислової політики ЄС у XXI столітті : монографія. – Режим доступу : http://elibrary.ivinas.gov.ua/3840/1/sru_2015_1_7.pdf.
2. Желюк Т. Л. Управління довгостроковим розвитком національної економіки: методологічні та прикладні аспекти : монографія / Т. Л. Желюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 511 с.
3. Ткач К. І Теоретичні засади регіональної промислової політики : монографія / К. І. Ткач. – Київ : НАН України, 2008. – 279 с.

Ірина ШУМЛЯЄВА

*к. держ.упр., доцент, доцент кафедри
права та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

ПОКРАЩЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

З кінця ХХ ст. все більше країн прагнуть реалізувати такі принципи демократичного врядування, як відкритість влади, участь громадян, відповідальність перед ними, ефективність діяльності, узгодженість дій. Це передбачає формування відповідних інститутів та механізмів, які дозволяють більш ефективно враховувати потреби громадян. Досвід демократичних держав світу засвідчує, що ефективність вирішення практично всіх питань місцевого значення та реалізація відповідних повноважень суб'єктами місцевого самоврядування залежить від тісної співпраці місцевих органів влади з жителями територіальної громади.

Громадяни визначаються у європейських документах як основа місцевої демократії, тому повинні бути поінформовані про усі важливі плани, вироблені їх виборними та офіційними особами. Більша взаємодія між місцевими радами та громадянами має гарантувати ефективність прийняття та реалізації раціональних рішень складних завдань, сприятиме покращенню місцевих політичних обставин [4].

Як свідчить європейський досвід, значною мірою ефективність співпраці органів місцевої влади та територіальної громади залежить як від активності жителів, так і від бажання місцевих управлінців залучати їх до вирішення місцевих справ та здатності керувати процесом участі. Удосконалення системи управління розвитком територіальної громади тісно пов'язане із застосуванням демократичних засад врядування на місцевому рівні. Європейська хартія місцевого самоврядування передбачає, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним з демократичних принципів, які поділяються всіма державами-членами Ради Європи і це право найбільш безпосередньо може здійснюватися саме на місцевому рівні [1].

З одного боку, залучення громадян до вирішення питань місцевого значення означає розширення кількості учасників управлінської діяльності і дозволяє приймати рішення, спираючись на реальний настрій людей, більш конкретні знання про актуальні проблеми, які потребують нагального вирішення, дозволяє оцінити ставлення населення до рішень, які приймаються чи прийняті. Але, з іншого боку, консультації із жителями можуть ускладнити процес прийняття рішень через їх некомпетентність, необхідність узгодження інтересів різних верств населення, відповідне збільшення матеріальних витрат. Тому представники органів публічної влади розділилися на тих, хто вважає, що необхідно ввести обмеження для участі населення у вирішенні місцевих справ чи висувати на обговорення з територіальною громадою лише самі прості питання, або вважають, що участь населення у прийнятті рішень є неов'язковою.

Оптимальна модель таких взаємовідносин має базуватися на відповідному стані розвитку місцевої громади, обумовленої національним історичним досвідом, на основі чого слід використовувати існуючі сучасні інноваційні технології та методи залучення громадян до співпраці з органами публічної влади. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує застосування системного підходу щодо вироблення логічно побудованої структури взаємодії територіальної громади та органів місцевого самоврядування, що має включати нормативний, організаційний, соціальний, інформаційний, економічний та інші аспекти, які сприятимуть покращенню спільної діяльності між суб'єктами публічного управління. Крім цього, при розробці механізмів співпраці необхідно також враховувати вид населеного пункту (села, селища або міста), оскільки практика доводить, що від цього залежить безпосередня та опосередкована взаємодія мешканців певної території,

міжособистісне спілкування, спільна праця та відпочинок, спільне користування ресурсами території, а також загальні системи управління та розподілення. Як відзначав А. Токвіль, люди майже завжди насилу відривають себе від особистих справ, щоб зайнятися справами суспільними, тому й істотним є їх бажання перекласти ці справи на єдиного очевидного та постійного виразника колективних інтересів, якою є держава [3, с. 484], що є більш характерним для міст.

У містах виникають суперечності, пов'язані з наявністю комплексу проблем, що обумовлені державними, місцевими, громадськими та приватними інтересами, які необхідно узгоджувати шляхом участі жителів та громадськості у прийнятті управлінських рішень. Тому врахування превалюючого типу зв'язків між членами територіальних громади (опосередкованих загальними інфраструктурними, виробничими, управлінськими елементами або перевага безпосередніх контактів, спільної праці, тісних родинних зв'язків) під час співпраці між органами публічної влади та населенням вирішує питання нестабільності й відчуженості особи від вирішення питань місцевого значення, суттєво покращуючи взаємовідносини в системі місцевого управління.

У результаті реформування місцевого самоврядування в країнах ЄС було передбачено низку механізмів підвищення рівня участі громадян у здійсненні місцевої політики: перехід до прямих виборів мера, зменшення прохідного бар'єра на місцевих виборах, розширення сфери застосування референдумів, запровадження місцевих дорадчих рад та активне використання різних видів безпосередніх комунікацій з населенням («круглі столи», форуми, громадські слухання тощо) [2, с. 445]. Крім цього, для сприяння залучення громадян до вирішення муніципальних питань Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи пропонує органам місцевого самоврядування запроваджувати методи, які дозволяють місцевим жителям брати участь в їх роботі, зокрема: осередки планування, консультативні висновки громадян, круглі столи, конференції з питань майбутнього устрою міст, посередництво, ради молоді, консультативні ради осіб похилого віку тощо. Відповідно до Резолюції 91 (2000) КМРВЄ «Про відповідальне громадянство та участь у публічному житті» муніципальна адміністрація не повинна мати провідну роль, а її завданням є стати ініціатором та активізувати зусилля щодо сприяння формуванню духу громадськості, зважаючи на те, що залучення членів місцевих громад є важливим джерелом життєвої енергії для населених пунктів, муніципальних утворень та регіонів. Для залучення громадян у вирішення муніципальних проблем органи місцевого самоврядування повинні враховувати такі принципи, як: громадянська участь в місцевому політичному житті повинна бути захищена правом обирати представників вільно, відповідально та демократичним шляхом; вона повинна бути ефективною на всіх рівнях місцевої політичної та адміністративної структури; громадяни повинні отримати консультацію

з усіх важливих проектів, що впливають на майбутнє місцевого співтовариства [4].

Більшість громадян України не може реалізувати право на вирішення питань місцевого значення через незнання механізмів його реалізації, а тому не може бути партнером місцевої влади під час прийняття управлінських рішень та участі в управлінні місцевими справами. Досвід розвинутих демократичних країн свідчить про те, що перехід до нової системи місцевого самоврядування, зміни у стосунках громадян і публічної влади не обходяться без управлінської просвіти населення. При цьому треба мати на увазі, що ця просвіта здійснюється у країнах, які мають глибокі демократичні традиції. У Західній Європі сформовано громадський рух за доступ громадян до права на участь у місцевому самоврядуванні, який, крім муніципальної просвіти, також переслідує мету надання громадянам юридичної допомоги. Поза сумнівом, Україні потрібна загальнодержавна програма просвіти з питань місцевого самоврядування, в основі якої була б ідея вільного доступу громадян до права на участь у місцевому самоврядуванні. Крім цього, на місцевому рівні також необхідно розробляти освітні програми, побудовані на засадах диференціації та персоналізації, тобто з урахуванням особливостей соціального статусу, віку, статі, культурного рівня людей.

Розробкою заходів щодо муніципальної просвіти громадян повинні займатись, в першу чергу, фахівці з питань місцевого самоврядування, які мають відповідну управлінську освіту. Набута в результаті навчання управлінська компетенція поєднуватиме у собі як теоретичну підготовку, так і практичний досвід управлінської діяльності в органах місцевого самоврядування. Особливо це важливо за нинішнього низького рівня управлінської культури як населення, так і посадовців. Посадові особи органів місцевого самоврядування не завжди розуміють сутність державно-управлінських процесів, не відчують зв'язок між виконанням посадових інструкцій та своєю участю у муніципальному управлінні, визнають себе щодо органу місцевого самоврядування тільки найманими працівниками. Одержання тих знань, які передбачені програмою професійної підготовки та перепідготовки у рамках підвищення кваліфікації є недостатніми для застосування їх на практиці. Займатись самостійно навчанням виборні та посадові особи місцевого самоврядування не мають змоги, зокрема через значне службове навантаження. Тому важливим є планомірне підвищення муніципальної культури та просвіти не тільки пересічних громадян, але й посадовців органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовт. 1985 р. : ратиф. законом України від 15 лип. 1997 р. № 452/97-ВР. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

2. Матвієнко А. Активізація участі громадян під час муніципальних реформ у країнах Європи / Анатолій Матвієнко // Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування : зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. (12 грудня 2012 р., м. Київ) / упоряд. В. М. Яблонський, О. А. Корнієвський, П. Ф. Вознюк. – Київ : НІСД, 2013. – 504 с.

3. Токвиль А. Демократия в Америке / Алексис де Токвиль. – Москва : Прогресс, 1992. – 554 с.

4. European Urban Charter II. Manifesto for a new urbanity. – Access mode:<https://book.coe.int/en/root/4169-manifesto-for-a-new-urbanity-european-urban-charter-ii.html>